

III. SPRAWOZDANIA I INFORMACJE

UROCZYSTOŚĆ NADANIA PROFESOROWI JERZEMU ZUBRZYCKIEMU TYTUŁU DOKTORA HONORIS CAUSA UNIwersYTETU im. ADAMA MICKIEWICZA

W dniu 4 maja 1998 roku został nadany Jerzemu Zubrzyckiemu – profesorowi Australian National University, wybitnemu uczonemu, socjologowi, demografowi i politykowi społecznemu, badaczowi problematyki i współtwórcy teoretycznych, strukturalnych i organizacyjnych podstaw australijskiej polityki wielokulturowości – tytuł doktora *honoris causa* Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

JM Rektor prof. dr hab. Stefan Jurga wskazał w swoim wystąpieniu na znaczenie dorobku naukowego Profesora Jerzego Zubrzyckiego oraz Jego związku z Uniwersytetem. Nastąpiło uroczyste przekazanie decyzji Senatowi poznańskiej uczelni, który na wniosek Rady Wydziału Nauk Społecznych postanowił nadać Profesorowi najwyższą godność akademicką w dniu 29 grudnia 1997 roku. W imieniu całej wspólnoty akademickiej JM Rektor złożył Profesorowi Zubrzyckiemu gratulacje.

Wybitne osiągnięcia naukowe i organizacyjne Profesora oraz Jego zasługi jako uczonego, działacza społecznego i polityka, nauczyciela i promotora socjologów, a także jako Polaka i polskiego żołnierza w czasie drugiej wojny światowej zostały przedstawione w laudacjach wygłoszonych przez Promotora – profesora dr. hab. Krzysztofa Kwaśniewskiego oraz Dziekana Wydziału Nauk Społecznych – profesora dr. hab. Annę Michalską¹.

Bogaty życiorys Profesora jest ilustracją pięknej drogi uznanego „(...) po Wielkopoleranie Pawle Edmundzie Strzeleckim – chyba najwybitniejszego australijskiego Polaka, który potrafił pogodzić pamięć i służbę dawnej i nowej ojczyźnie”, jak w znakomitej *laudatio* mówił profesor Krzysztof Kwaśniewski.

Fascynacja problematyką wielokulturowości w społeczeństwach charakteryzujących się dużym napływem imigrantów zaowocowała wypracowaniem przez Profesora Zubrzyckiego – oryginalnego modelu społecznej polityki wielokulturowości, dla którego kluczowym zagadnieniem „jest wytworzenie nowej więzi społecznej, nowego poczucia solidarności, zakorzenionego w ludzkiej wolności a nie wyprowadzonej drogą odgórnego nakazu”, modelu uwzględniającego jako podstawę nowotworzonych więzi narodowych – możliwości zachowania tożsamości kulturowej wspólnot etnicznych, a więc pluralizm kulturowy i strukturalny.

Szczególnego wymiaru nabiera dzieło Profesora w dobie współczesnej, w przededniu poszerzenia Unii Europejskiej o kraje Europy Środkowej i Wschodniej, w związku z koniecznością przewartościowania i redefinicji Europy wśród jej społeczeństw, w obliczu dalszych procesów integracyjnych i tworzenia ponadnarodowych więzi, stałego wypracowywania zasad kształtujących relacje inter-etyczne i umiejętnego budowania wielokulturowej i różnorodnej jedności zarówno w skali europejskiej, jak i wewnątrz poszczególnych państw. Wyzwania takie stają także przed Polską.

“Na progu nowego milenium i wizji zjednoczonej Europy chodzi tu więc o wykazanie” – mówił Profesor – “że wzmocnieni norwidowską metaforą Miłości winni byśmy być zdolni do przekształcenia naszego środowiska, do przejścia granic kulturowych – tej przestrzeni ‘gorzkich żalów’, o której pisał Jan Strzelecki – do współżycia w wielości ludzkiej, w uszanowaniu odmienności. A więc pluralizm jako skuteczna profilaktyka, która zabezpieczy Polskę przed kulturową schizofrenią. A do tego potrzebna jest norwidowska Miłość. Trzeba budować dobro, a nie – jak to czynią niektórzy w polskich mediach – gonić za urojonym, a nawet istniejącym nieprzyjacielem. Trzeba zło zwalczać dobrem. Podziałom – przeciwstawić tolerancję i pochwałę różnorodności pojednanej”.

W przemówieniu, którego pełen tekst został opublikowany w “Studiach Socjologicznych”, “Sprawach Narodowościowych” oraz “Życiu Uniwersytetu”, Profesor Zubrzycki złożył podziękowanie poznańskiej społeczności akademickiej.

¹ Wystąpienia prof. A. Michalskiej i prof. J. Zubrzyckiego zostały opublikowane w “Życiu Uniwersyteckim” (miesięcznik UAM) 1998 nr 6; wykład prof. J. Zubrzyckiego opublikowany jest także w “Studiach Socjologicznych” 1998 nr 2 i w “Sprawach Narodowościowych”, Seria nowa, t. 6, 1997, z. 2(11).

Charakteryzując swą drogę życiową od czasów szkolnych, poprzez udział w kampanii wrześniowej, okres konspiracji i walkę w Cichociemnych, oddawał Uczony hołd swej rodzinie, nauczycielom III Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie oraz Mistrzom, którzy wywarli swe piętno na osobowości Uczzonego: Jerzemu Turowiczowi kierującemu pracami organizacji Odrodzenie, a następnie poprzez udział w kampanii wrześniowej i studia londyńskie, gdzie zetknął się z takimi uczonymi jak późniejsi laureaci nagrody Nobla: Friedrich Hayek i Arthur Lewis w ekonomii, Harold Laski w politologii, Morris Ginsberg, Tom Marshall i Edward Shils w socjologii, Karl Popper w politologii. Szczególnie podkreślał intelektualny wpływ Edwarda Shilsa, na którego seminarium uczył się oraz promotora pracy doktorskiej – Floriana Znanińskiego. Jak mówił w swym przemówieniu Profesor: "Znaniński dał mi [...] podkład teoretyczny i metodologię posługiwania się dokumentami osobistymi – tj. listami i materiałami autobiograficznymi. Kolejno poznawam teorię intencjonalnego współdziałania jako podstawę solidarności grupowej, a potem, czytając późniejsze dzieła Znanińskiego: 'teorię kręgów wychowawczych' i wreszcie – co ważniejsze – jego słynny 'współczynnik humanistyczny', logicznie wywodzący się z tradycji idealizmu u Kanta i niemieckiej Geisteswissenschaft".

Pomimo lat spędzonych od wojny poza Polską – utrzymywał Profesor więź ze środowiskiem poznańskim nie tylko poprzez osobę swego promotora Floriana Znanińskiego, założyciela Instytutu Socjologicznego w Poznaniu, który wywarł szczególnie wpływ intelektualny na teoretyczno-metodologiczne podstawy twórczości Uczzonego. Jako jeden z uczniów i ostatni doktorant Znanińskiego – zapoczątkował w 1990 roku wykładem inauguracyjnym działalność naukową Rady Fundacji Naukowej im. Floriana Znanińskiego w Poznaniu, której jest członkiem.

Bliski pozostawał Mu także dorobek naukowy profesora Jana Szczepańskiego, z którym współpracował jako członek Rady Międzynarodowego Stowarzyszenia Socjologicznego w czasie, gdy Jan Szczepański pełnił funkcję jej przewodniczącego.

Słowa podziękowania i wyrazy uznania skierował także Profesor Zubrzycki do profesora Zygmunta Dulczewskiego za działania podjęte w celu udokumentowania roli Znanińskiego w tworzeniu poznańskiego ośrodka socjologicznego.

Związki intelektualne łączyły także Profesora z Instytutem Zachodnim, zapoznawał się z powstającymi tu pracami profesorów Gerarda Labudy, Andrzeja Kwileckiego i Janusza Ziółkowskiego, między innymi twórczością naukową poświęconą procesom integracyjnym na Ziemiach Zachodnich.

Specjalne słowa uznania skierował do profesora Krzysztofa Kwaśniewskiego, w związku z jego działalnością w Zakładzie Badań Narodowościowych, zwłaszcza wznowioną serią zeszytów "Sprawy Narodowościowe", stanowiącą, zdaniem Profesora Zubrzyckiego, imponujący dorobek naukowy.

Bliskość problematyki badawczej, a zwłaszcza sposobu pojmowania kwestii grup etnicznych, narodów i mniejszości narodowych w skali globalnej stanowi o przynależności duchowej Uczzonego do ośrodka poznańskiego. Jak mówił w swym przemówieniu: "Dziś, kiedy Polska szykuje się do wejścia do Unii Europejskiej, ważne jest, aby – jak pisał Krzysztof Kwaśniewski – 'nie zamykać się w polskim partykularzu' i patrzeć na problemy mniejszości 'bez pochopnych wyroków, wartościowań i przewartościowań'". Nie jest zatem przypuszczalnie dziełem przypadku to, że to właśnie w osobie profesora Krzysztofa Kwaśniewskiego znalazł Uczony – promotora własnego dzieła.

Dla środowiska socjologicznego promocja Profesora miała szczególne znaczenie. Pierwszy bowiem raz tytuł doktora *honoris causa* na poznańskiej uczelni otrzymał socjolog, a równocześnie ostatni z doktorantów Floriana Znanińskiego został wyróżniony w sposób, którego sam Znaniński nie dostąpił.

Renata Suchocka